

 Постольник Я. Г.

ПІДКОРЕННЯ АРАРАТУ

(про похід велосипедної туристської групи «Аракат-2016»)

Початок липня 2016 року... Подавши пронизливий гудок, наш паром-теплохід «Грейфсвальд» повільно заходить у затишну гавань морського порту Батумі. До нього поспішають невеликі буксири і допомагають пришвартуватися до призначеного місця в порту. Позаду дві доби плавання Чорним морем від Чорноморська (Іллічівська) (Україна) до Батумі (Грузія) і подолана відстань 1100 км.

Серед численних пасажирів судна і наша *велосипедна туристська група «Аракат-2016»*.

Очолює групу *Володимир Попов* з м. Горішні Плавні Полтавської області, ініціатор походу, майстер спорту України з велосипедного туризму. Полтаву представляють кандидати у майстри спорту *Максим Алад'їн*, Кобеляки – автор цієї статті і *Владислав Каплатий*, який є випускником Бутенківської школи, а його першим наставником з туризму був відомий учитель і турист Ю. В. Щербаков.

Пройшовши певні митні процедури, сходимо на берег. Одразу за межами порту розпочинається наш похід. Він проводиться з метою участі в чемпіонаті України з велосипедних туристських походів 6 категорії складності. У нашій маршрутній книжці, затвердженій Центральною маршрутною кваліфікаційною комісією (м. Київ), заплановано, що протягом трьох тижнів ми повинні проїхати біля 1300 км дорогами Грузії та Туреччини і здійснити сходження на гору Аракат, висота якої 5137 м над рівнем моря.

Перші дні походу виявилися дощовими, але багатими на враження. Поволі з міста Батумі піdnімаємося вгору до перевалу Годерзі (2025 м). Нас оточують субтропіки. На схилах

навколо дороги часто трапляються грецький горіх, інжир, алича, фундук. На подвір'ях будинків помічаємо плантації винограду, гранатові дерева. Біля трав'янистих рослин бананів зупиняємося, щоб сфотографувати це диво. Навколо нас волого і зелено.

Набираємо висоту. Клімат поступово переходить у помірний і змінюється рослинність, яка уже нагадує помірні широти. Посилується вітер. Якість доріг змінюється пропорційно набору висоти: чим вище піdnімаємось, тим гірша дорога. Після перевалу дорога гужово-ґрунтова, часом із великим камінням. Дорожні вказівки написані грузинською мовою, але дублюються англійською. Тому орієнтуємось без особливих проблем. Після швидкого спуску

з перевалу Годерзі тримаємо напрямок на Ахалціхе і далі на прикордонне містечко Вале. У Грузії відчуваємо себе так, ніби прийшли до добра знайомого сусіда. Грузини старші 30 років добре говорять російською зі своїм неповторним акцентом. Вони завжди готові підказати, допомогти, залюбки згадують минуле і цікавляться як справи в Україні. З молодими грузинами можна спілкуватися виключно англійською мо-

вою. За Вале проїжджаємо ще біля 15 м добротною асфальтовою дорогою й у пункті пропуску Вале-Пософ переходимо до Туреччини.

До незрозумілої мови та звичаїв додається нестерпна спека. Досвідчений Володимир Попов одразу за митницею пропонує зупинитися на обід, бо є річка і дерева біля неї, де можна сковатися від пекучого сонця. Пообідавши, о 15.00 продовжуємо рух. Після тривалого під-

йому по розпеченному асфальту спускаємося до міста Пософ й одразу йдемо на перевал, висота якого 2550 м.

Гірський серпантин весь час прямує вгору. Обабіч розкинувся національний природний парк, дуби, тиси та сосни якого дають рятівну тінь. Проблем із водою тут немає, оскільки є численні впорядковані джерела. На висоті 1500 м пояс деревної рослинності закінчується і починаються високогірні луки. Вечір застає нас на висоті 1782 м. Біля підніжжя гори на луках стаємо на ноочівлю.

Вранці продовжуємо шлях до перевалу. Майже лобовий вітер зупиняє велосипеди. Можна лише йти або іхати на низьких передачах. Ставе холодно. Доводиться вдягати куртки. Дорога ґрунтова посыпана гранітом. Після кожної машини здіймаються хмари куряви. В 11.00 ми вже на перевалі. Неподалік зупиняється машина. Нас впізнають по прaporцях. «Україна?», — запитують турки. Після нетривалого діалогу англійською йдемо далі. Карколомний спуск із перевалу триває понад 15 км. Швидко

втрачаємо висоту. Знову стає нестерпно жарко. Лісові насадження залишились далеко позаду. Ми йдемо високогірним степом, який поступово переходить у кам'янисту напівпустелю. Біля міст Тузлуджа та Догубаязит спостерігаємо «місячний пейзаж» — коричнево-червоні обвітрені скелі та стрімкі гірські хребти майже повністю позбавлені рослинності.

З Догубаязиту розпочинаємо сходження на гору Аракат. Максиму та Владиславу вдається домовитися з власниками безкоштовно залишити велосипеди у підсобці одного з готелів. Перепаковуємо свої велорюкзаки, вантажимо їх на плечі, і пішim ходом вирушаємо до с. Топчата, яке розташоване на відстані 10 км від Догубаязиту. Проходимо ще 15 км від села у напрямку гори і стаємо на ноочівлю. Намети ставити доводиться прямо на чорному вулканічному піску. Аракат — це згаслий вулкан, останні виверження якого були у XIX ст. О 3.00 год. ночі нас розбудив мулла (священник), проповідь якого звучала через потужні гучномовці. Це одна з особливостей Туреччини. П'ять разів на добу мулла читає чи співає

проповіді, які транслюються через гучномовці. О 5.00 год. готуємо сніданок і невдовзі по ходку рушаємо на Аарат. З висоти 2000 м нам необхідно піднятися до базового табору, тобто на висоту 3300 м і пройти шлях довжиною 15 км. Сонце швидко піdnімається над горизонтом. Його пекуче проміння заставляє нас одягати футболки з довгими рукавами, спортивні штани та сонцезахисні окуляри.

Гірська дорога, звиваючись серпантином, невпинно йде догори. Через дві години відчувається нестача води. Довкола нас видніються лише висохлі струмки та русла гірських річок. У с. Гъолуюзю (останньому перед Ааратом) набираємо повний запас води і продовжуємо сходження. Дорога із кам'янисто-щебеневої перетворюється на скупчення каміння, трохи підрівняне водними потоками. Тут уже не їздять ніякі транспортні засоби. Лише місцеві жителі ганяють на високогірні пасовища череди корів та овець. Врешті і ця «дорога» переходить у гірську стежину, яка, виляючи серпантином між камінням, веде нас схилом Аарату до базового табору.

Піднявшись до висоти 2800 м, відчуваємо полегшення. Стاء прохолодніше. Довкола розкинулись високогірні луки. На висоті 3000 м зустрічаємо місцевих чабанів – турка і курда, які випасали отару овець і кіз. Уточнюємо на-

прямок на базовий табір і продовжуємо підняття. На цій висоті трав'янистий покрив схилів гори все більше поступається кам'янистим пустыщам. «Іти вгору необхідно так, як ходить ледача людина, крок за кроком, без жодних прискорень», – нагадує наш керівник, побоювшись виснаження чи гірської хвороби. О 17.00 год. ставимо намети на відносно вирівняному майданчику серед розсипів великого каміння. На найбільшому з них написано – 3380 м. Це і є базовий табір. Неподалік чути шум гірської річки. Тож води тут удосталь.

Уранці виrushаємо до штурмового табору, до висоти 4100 м. Ще звечора приготували палиці з підручних матеріалів для підтримання рівноваги. З ними йти легше. Можна, навіть, стати, опертись і відпочити. Вранці холодно. Йдемо у куртках. Гірські пасовища залишилися далеко внизу. Серед великих валунів і каміння меншого розміру трапляються лише острівці невеликих квіткових рослин і мохи. Ще вище на каміннях спостерігаємо тільки лишайники. На висоті 4000 м зникають і вони. Починається снігова лінія, в ущелинах сніг не тане протягом року. Це царство базальтових розсипів і крутых скель.

Ледь помітною стежиною крок за кроком пробираємося все вище. Невдовзі помічаємо на схилі невеликі рівні ділянки під намети,

обгороджені камінням. Це і є штурмовий табір. Але ми піднімаємося ще вище, до висоти 4150 м. Там краці умови для ночівлі і є запас води від попередніх експедицій. Вечоріє. Стає холодно. Із сусіднього урвища падає каміння. Над нами кружляє пара гірських птахів. Ми порушили їх територію. Ставимо намети, добре укріплюємо їх камінням, щоб не зірвав вітер. Після відпочинку йдемо ще вище в розвідку, щоб дізнатися, де проходить маркована стежина. Це корисно й для адаптації організму до умов високогір'я. Швидко готовуємо вечерю і завидна лягаємо спати.

Вранці, о 2.30 год. снідаємо і збираємося в дорогу. Важкі рюкзаки залишаються в таборі. Із собою беремо лише саме необхідне, воду та невеликий запас харчів. Погода чудова. Безхмарно. Температура біля нуля.

О 4.00 год. виrushаємо на штурм Арагату. У ранкових сутінках піднімаємося по схилу розвіданою стежиною. Поволі розвидняється. Струмки, які текли вдень замерзли. Вітру ще немає. Обережно доходимо до місця, де каміння та скелі повністю покриті снігом. Тут до взуття прикріплюємо альпіністські шиповані кішки і зигзагами піднімаємося крутими сніговими схилами. Сонце виходить із-за Арагату та яскраво освітлює все довкола. З'являється легкий вітерець, який із висотою посилюється. Крок за кроком наближаємося до вершини. Наша хода нагадує рухи астронавтів чи водолазів. Різких кроків робити не можна. Відчувається розрідженість атмосфери. Поволі наближаємося до маківки гори. Вітер набирає шаленої швидкості, здіймає сніг, ніби намагається нас зупинити.

О 8.00 год. ранку досягаємо найвищої вершини Туреччини. Почуття дивовижні! Знімаємо фото та відео. Прапори та вимпели важко тримати у руках. Пориви вітру такої сили, що ми й самі ледь утримуємося на ногах. Навколо розкинулася снігова пустеля, посередині якої помітна велика улоговина. Подумалось: «Можливо це місце Ноєва ковчега?»

Довго на вершині перебувати не варто. Можна отримати переохолодження організму. Температура 7 градусів морозу і сильний вітер.

Збираємося у зворотну дорогу. Незважаючи на певні труднощі при спуску, об 11.30 ми вже у штурмовому таборі. Протягом цього та наступного дня тривав наш спуск до м. Догубаязит. Там із великою насолодою ми скинули рюкзаки зі своїх плечей і сіли на велосипеди.

Наш подальший маршрут: Догубаязит – Агрі-Тутак – Ерзурум-Іспір. Біля Ерзурума подолали найвищий перевал за час нашого походу – 2977 м над рівнем моря, спуск із якого ґрунтово-кам'янистою дорогою крутий і небезпечний. Із Іспіра клімат поступово почав змінюватися з помірно континентального на субтропічний. У затишному м. Юсуфелі, що сковалося серед хребтів Понтійських гір, спостерігали розквіт субтропічної рослинності у долині річки Чорох. Оливки, гранат, виноград, грецький горіх, лавровиця, черешня, яблуні, груші, інжир, шовковиця, алича, слива – долина буяє зеленню фруктових дерев і кущів. З Юсуфелі їдемо через міста Артвін та Борчка до кінцевої точки походу турецького чорноморського м. Хопа. На цьому шляху спостерігаємо як сухі субтропіки змінюються вологими чорноморськими. А далаючи останній перевал Джанкуартаран (690 м) за м. Борчка, любуємося чайними плантаціями, які хвилями спускаються по схилах гір.

У Хопі активна фаза нашого походу закінчилась. Але ми й далі їдемо на велосипедах до турецько-грузинського кордону (КПП Сапрі), а потім до Батумі. Довгий шлях додому група подолала автобусними маршрутами: Батумі-Тбілісі (370 км), Тбілісі-Воронеж (1460 км), Воронеж-Харків (335 км). Переступивши поріг нашої митниці біля Харкова, полегшено зітхнули: «Ми вдома!..».

Після такої мандрівки вражень, звичайно, багато. Пригадались слова Великого Кобзаря «І чужому научайтесь, й свого не цурайтесь». І одразу постають у пам'яті відмінні турецькі асфальтовані дороги. Нам той досвід й інше хороше потрібно переймати. Але захоплення зморським, тобто іноземним, не повинно перекривати, затіняти любов до нашої рідної землі.

Бо Україна – найкраща! Ми в цьому переконані.